

INIMÕIGUSED ON ELEMENTAARNE ASI: Inimõiguste Instituut toob välja huvitavaid seiku inimõigustega seotud valdkondadest nii Eestist kui ka kaugemalt. **Aet Kukk** pakub kandikult kõigile.

Inimõigusi maalt ja merelt

14. juunil möödub 67 aastat sellest, kui Nõukogude julgeolekujõud küüditasid Baltikumist, Ukrainast, Valgevenest ja Moldovast rohkem kui 85 000 inimest. Eestist viidi vägivaldselt Sibirisse asumisele 10 000 inimest. Vabaduse väljak Tallinnas täitub sel päeval tuhandete "pisarate" ehk helesiniste õhupallidega, mälestamaks küüditamise ohvreid. Laste ja noorte kultuuriaastale mõeldes keskendub selleaastane mälestuspäev just lastele ja noortele, kes inimsusevastaste kuritegude tõttu on kannatanud. Eestist deporteeritud 10 000 inimesest kolmandik olid lapsed.

See on meie regiooni lugu, mis puudutab paljusid.

Tadžikistani inimõigusi viimas

Igal aastal tuleb Freedom House välja rahvusvahelise demokraatia indeksiga, kus erinevate kriteeriumite alusel hinnatakse demokraatia, inimõiguste ja vabaduste olemasolu kõigis maailma riikides. Näiteks Eesti skoor 100 punkti skaalal on 94, Soomel aga 100 palli. Üks riike, mis on suhteliselt madala skooriga (11 punkti 100-st), on Tadžikistan. Eesti Välisministeeriumi arengukoostöö abiga on Eesti organisatsioonid läbi viinud mitmeid projekte, praegu on käsil Inimõiguste Instituudi rahvusvahelise koostöö projekt inimõiguste teadlikkuse tõstmiseks ja edendamiseks.

Tadžikistan on riik, millest keskmine eestlane ilmselt väga palju ei tea. Riik sai iseseisvaks Nõukogude Liidu lagunemisega, kuid erinevalt Eestist, kellel olid head eeskujud Soome ja Rootsi lähedalt võtta, muutus riiklik ebakindlus seal 1990. aastatel kodusõjaks. Praegune president on olnud

Aastal 2017 on Vatikan veel ainus riik, kus naistel hääleõigus puudub.

võimul 1994. aastast ning vaba ajakirjandust riigis peaaegu ei eksisteeri. Suuresti sõltutakse veel Venemaast ning probleeme on nii usuvabaduse kui ka naiste õiguste tagamisega.

Inimõiguste projekti raames käivad Eesti eksperdid (**Hille Hanso, Aleksei Lotman, Eerik Jõks, Kerttu Mäger, Lauri Mälksoo** jt) pidamas loenguid Tadžiki rahvusülikoolis, koolitamas kolmanda sektori organisatsioone ning loomas inimõigusi austavate koolide põhimõtetest toimivat koolivõrgustikku. Räägitakse nii inimõigustest, rahvusvahelisest õigusest, soolisest võrdõiguslikkusest, meediast, keskkonnast, religioonist ja muudest teemadest. Eelmisel aastal välisministeeriumi toel alanud arengukoostööprojekt lõpeb selle aasta lõpus.

Laiast maailmast

Lääne-Austraaliast pärit aborigeeni noormees **Clinton Pryor** seisab Austraalia põlisrahvaste õiguste eest, marssides protestiks läbi terve mandri. Läänerannikult Perthist alguse saav matk lõpeb idarannikul, Austraalia pealinnas Canberras. Pealinnas kõnnib mees otse parlamendihoone juurde, et vestelda peaministriga väiksemate põlisrahvaste kogukondade sulgemise teemal. Protestimatk kulgeb läbi Kesk-Austraalia ning on 5500 kilomeetrit pikk. Tee peal suhtleb ta kohalike põlisrahvaste kogukondadega ning juuni algul jõuab mees Melbourne'i, kust sihtpunkti on veel ainult 700 kilomeetrit.

✘ Huffington Post korjas kokku kümme maailma seksistlikumat seadust, mis praegugi veel täisjõus toimivad. Esimese koha hõivas juba "teadantund" Saudi Araabia seadus, mis keelab naistel autojuhtimise. Saudi naised said hääleõiguse 2015. aastal, kuid maailmas on veel üks riik, kus naised hääletada ei saa.

Vatikani linnriigi elanikest ei ole hääleõigust mitte kellelgi, välja arvatud paavsti (ehk Vatikani riigipead) valival konklaavil, kuhu aga naised kuuluda ei tohi. Seega on Vatikan tänaseks ainus riik, kus naistel hääleõigus puudub...

✘ Muude naisi diskrimineerivate seaduste puhul võib välja tuua seksuaalvägivalla probleemi, mis isegi lääneriikides endiselt naisi diskrimineerib. Indias võib abielumees naist vägistada, sest abielusisene seksuaalvägivald ei ole kriminaalseeritud. Sama kehtib mitmes riigis ka koduvägivalla kohta. Ka riikides, kus igasugune füüsilise vägivald on karistatav, on koduvägivalla teema endiselt tabu, mistõttu vägivallatsejad jäävad karistusetu. Sudaanis aga võib naine saada piitsahoopse selle eest, kui kannab avalikult pükse. Paljudes riikides võib mees naise röövida ja jääda karistusetu, kui ta selle naisega hiljem abiellub.

Kui vahel tekivad ka Eesti ühiskonnas deba tid selle üle, kas meil pole võrdõiguslikkus juba saavutatud, siis kuigi seaduslikke takistusi meil tõepoolest pole, tasub meele pidada, et palgalõhe ja lähisuhtevägivald ei ole ka meil kuskile kadunud. ✘

